

A Városmajor százötvenéves ünnepe május 1-én.

Budapest legrégebbi közkertje, a *Városmajor*, ez évben érte meg százötvenedik életévét, amiről illik megemlékezni a Városmajor hagyományos ünnepnapján, május 1-én.

1783 november 28-án bocsátotta ki *II. József* császár és magyar király azt a rendeletét, amellyel a magyar királyi udvari kamarát Pozsonyból Budapestre helyezte át. Ez volt a döntő lépés arra, hogy Buda, később Budapest az ország fővárosa legyen. A budai Vár alkalmas is volt hivatalok elhelyezésére, Buda városa egyéb részei azonban nem bírtak fővárosias kellékekkel. Ilyeneket pedig megkívánt volna a modern gondolkodású császár, aki *közkertet is kívánt adni a budaiaknak*.

A legalkalmasabb volt erre az a völgy, amely a mai Széll Kálmán-tértől húzódik balra a Svábhegy, jobbról a Rózsadomb—Törökvezs által szegélyezett. Szent Pál hárshegyi, templomához jártak valamikor ezen az uton a hívők. Innen hívták ezt a völgyet *Pálvölgyének*, a rajta keresztül vágató vad vizet pedig *Pál-patakknak*. Az egész terület tulajdonképpen árterülete volt ennek a Pál-patakknak, melyet mi inkább *Ördögárok* néven ismerünk. Ma legnagyobb részét már fedet csatorna ez.

Ezt a kissé mélyen fekvő völgyet, amely egyenes folytatása volt a Krisztina-városnak, választotta József császár a budai polgárok állandó parkjának és mulatóligetének helyéül, egyben rögtön elrendelte annak létesítését. Csakhamar nőtt is a pázsit, bimbóztak a virágok, rendbeszedődtek a bokrok s vidéam fiatal fák máris igyekeztek lombbal szolgálni az árnyéket keresőknek. Pihenni és szórakozni jött ide a nép, amint azt a népbarát császár elgondolta.

Csakhamar közkedvelt hely lett a *Stadtmárhof*, ahogy budai nyelven hívták. Volt itt mindenféle szórakozás még az előkelő világ részére is. Kedves satirikus rajzunk van erről *Gaal György* tollából, aki „*Furkás Tamás*“ falusi hangján írta meg tapasztalatait 1804-ben, abban az időben, amikor Bécs a Napoleontól való remegés napjait élte, a mi Budánk azonban első fővárosi sikereit aratta.

— A *Stadtmárhof* — jelenti *Furkás* — a diszes világnak teljes gyönyörködtetésére szolgál. És azért tartja ott a napi és éjjeli Randevut. Némelyek igazi Paradisomhoz hasonlítják a Stadtmárhofot, de nem is héjába, mert minden vasárnap török muzsikának ámitó hangja mellett ott eszik és iszik mindenki, akinek pénze legyen. Azonkívül mindenuntalan másféle módit láthat az ember, a szép Dulcinnák (deinók) ugy fickándoznak, mint az isnepek. Egy tréfás deák a minap azt mondotta, hogy ő a gróf Teleki házáat, amely noha nagy s roppant épület, mégis ki tudná mázolni, ha a festéket, amelyet a Stadtmárhofba járkáló személyek a képükön viselnek, egy rakásra vakarhatná. Ha az embernek tizenkét szemei volnának, mégsem láthatná eléget, mert az ott sétáló diszes világ mindenuntalan más módival vakítja meg az ember szemét. A fehér személyek most megint egy új módit találtak fel tudniillik: az üngekből kivágják az ujjakat s mezételen karral fickándoznak, némelyek pedig ünget sem viselnek, hanem gyöngé fátlyol ruhácskában öltöztetvén, fel s alá sétálgatnak, hogy szépen nyótt testeiknek gyönyörűségeit nyilván megmutassák. A férfiak pedig török bugyogókat viselnek, amelyek oly bővek, hogy hat láb is beférne az olyan bugyogóba...

Igy szól a régi satirikus hangja a Városmajorról. De van szép lírai leírásunk is. A költő *Garai János* ugyanis az *Athenaeum* című folyóirat 1837-iki számában megírta, *milyen a május elseje a budai Városmajorban*. Elmondja, hogy Pestről, Budáról már kora hajnalban megindul a kirándulók raja. Látható köztük szabadlevegő barátok, aludtjej emésztők, kulacspártfogók, tivornyaszeretők és tánc kedvelők. Csoportosan mennek ezek hosszú lépésekkel, tetemes botokkal, szabad levegő éhes pillanatokkal, kulacsokkal, kalácsokkal s bodor füstöt eresztő pipákkal ellátva. Csak ugy feketéllik tőlük a hajóhid s azután az Attila-utca, amelyen át elérik a híres Majort.

A szabadban délután két órától kezdve késő estig kocsik lepik el a völgyet, ezeken túl pedig egy óriási emberszivárvány húzódik el, amely ezer meg ezer színeket játszva, hullámozva a zöld szőnyegen elterül. *Garai* a táblabíró világ riportérének hangján ismerteti a látottakat:

— Mi is néhányszor végigmentünk — írja — a letelepedett csoportok között, néztünk s néztünk magunkat, szép lányokat és jó szivarokat kerestünk, keringőket és vágatókat láttunk, minőkhöz képest a pesti redut terem tánca csak csigafutás! Pojácákat és szerencsejátékokat bámultunk, szóval, miután mindent megnéztünk, amit sorsunk megnézni engedett.

Látott még riporterünk bájos, kedves szerelme-seket, akikről édes biedermeier-képet kellene festeni, nem hagyván el az édesmamát, aki „a leánya homlokáról az izzó cseppeket finom rumburgi gyolcs zsebbelijével aggodalmasan letörölgeti“. Beesteledvén azonban, haza kellett indulnia az egész nagy tömegnek, ami végre sem sikerült mindenkinek, mert annak, „kinek feje nehezebb vala, mint lába“, az ut menti árkok adtak szállást.

Ez azonban legkevésbé sem zavarta ama kor visszahozhatatlan csendes derűjét. A mai Városmajornak ez a vurstli-jellege már megszűnt, de maga a Városmajor nem szűnt meg a város legősibb parkja lenni. Olyan ősi, hogy időről-időre ritkítani kell, hogy naphoz jusson. A Városmajor ma már szinte a város belsejében van. Déli oldalán saját sűrű utcasorai szegélyezik, északi oldalán a *Fillér-utca* teljesen kiépült környéke. (Mindkét település alaposan meg is keskenyítette a régi Városmajort.) Nyugaton sokáig még nyílt völgyet alkotott az egykori Pálárok felsőrésze, a *Pasarét*. Ma azonban már ez is csaknem teljesen beépült mosolygó rése a jövevegőjű új Budapestnek.

Siklóssy László.